

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากสภาพปัญหาที่ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ นั้น ผู้วิจัยได้แสดงถึงโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องได้รับการแก้ไขให้เหมาะสมกับกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เพื่อที่จะให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนได้อย่างเหมาะสมและไม่ทำให้ผู้เสียหายรู้สึกว่าคุณเอารัดเอาเปรียบจากคู่ความที่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือถูกละเลยสิทธิของผู้เสียหายโดยพนักงานสอบสวน

ทั้งนี้ปัญหาในชั้นสอบสวนที่เกิดขึ้นคือ การไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนพอที่จะทำให้นักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหมายถึงการไม่กำหนดหลักกฎหมายขึ้นมาให้ชัดเจนสำหรับให้สิทธิกับผู้เสียหาย ทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมาย ส่งผลกระทบถึงการปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายของพนักงานสอบสวนที่มีการแทรกแซงจากบุคคลภายนอกได้ง่ายหรือแม้แต่การแทรกแซงจากคู่ความเองก็ทำได้ง่ายเช่นเดียวกัน เนื่องจากกระบวนการในชั้นสอบสวนไม่มีกฎหมายบัญญัติควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอย่างชัดเจนมีเพียงการนำคำสั่งที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติออกมาเพื่อควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเท่านั้น ซึ่งเป็นคำสั่งที่มีผลเป็นการภายในและหากพนักงานสอบสวนจะละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ไม่มีบทลงโทษในทางอาญาแต่อย่างใดคงมีเพียงโทษในทางวินัยเท่านั้น แต่ผลเสียย่อมตกอยู่ที่ผู้เสียหายเพราะถ้าหากผู้เสียหายไม่รู้ถึงสิทธิของตนเองว่ามีอะไรบ้างแล้วจะคุ้มครองสิทธิของตนเองได้อย่างไร

เมื่อมีการกำหนดสิทธิของผู้เสียหายขึ้นมาแล้วสมควรที่จะมีมาตรการในการรับรองว่าผู้เสียหายจะได้รับรู้สิทธิต่างๆที่กฎหมายบัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย ทั้งนี้การแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่กฎหมายกำหนดให้จึงเป็นทางออกที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด เพราะผู้เสียหาย

เมื่อรู้ว่าตนเองมีสิทธิอย่างไรย่อมต้องรักษาสิทธิของตนให้ถึงที่สุด พนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่กฎหมายกำหนดให้

กระบวนการตรวจสอบนั้นจะสามารถทำได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายรับรู้ขั้นตอนของการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเพื่อผู้เสียหายจะได้ทราบว่าพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนหรือไม่ ทั้งนี้ในเรื่องของระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยเฉพาะการสรุปสำนวนคดีเพื่อส่งให้พนักงานอัยการฟ้อง ในส่วนนี้ก็จะต้องให้เวลากับพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อสรุปสำนวนคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนไม่เหมือนกันอาจจะต้องใช้เวลาที่ไม่นานแต่ก็ไม่สมควรที่จะนานเกินไปจนทำให้ผู้เสียหายสิ้นหวัง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากคดีไปที่ผู้เสียหายที่นำพยานหลักฐานมายื่นให้พนักงานสอบสวนพร้อมกับร้องทุกข์ จะต้องกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการแจ้งความคืบหน้าของคดีให้ผู้เสียหายทราบ เพราะกรณีนี้พนักงานสอบสวนสามารถอ้างได้ว่ากำลังสรุปสำนวนการสอบสวนอยู่ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะเร่งรัดอะไรได้เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองอย่างชัดเจน

ดังนั้น กระบวนการในชั้นสอบสวนนั้นเป็นกระบวนการแรกๆ ที่ผู้เสียหายจะต้องเริ่มต้นคดี หากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่รัดกุมก็จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนไม่มีกรอบในการปฏิบัติที่ชัดเจน อีกทั้งเป็นกระบวนการที่มีกฎหมายหลายบทหลายมาตราเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้น ปัญหาที่ผู้เสียหายจะต้องเจอคือกฎหมายที่มีข้อยกเว้นไม่ให้เข้าถึงข้อมูลของทางราชการทำให้เกิดข้อโต้แย้งของพนักงานสอบสวนที่จะสามารถปฏิเสธไม่ให้ข้อมูลข่าวสารในทางคดีกับผู้เสียหายได้ โดยที่ผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้ง อุปสรรคเหล่านี้ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นธรรม ทั้งยังจะทำให้สิทธิต่างๆ ที่รัฐกำหนดมาเพื่อจะเยียวยาผู้เสียหายนั้น ผู้เสียหายก็ไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้ ทำให้กระบวนการยุติธรรมโดยทั้งระบบขาดความน่าเชื่อถือ เพราะต้นทางของกระบวนการยุติธรรมขาดบทบัญญัติของกฎหมายที่จะมารับรองคุ้มครองทั้งสิทธิของผู้เสียหายและหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองสิทธิในคดี และสามารถติดตามความคืบหน้าของคดีได้ด้วยตนเอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากมีปัญหาทางด้านกฎหมายที่ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

5.2.1 ประเด็นปัญหาเรื่องการไม่กำหนดสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวน

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการยกเว้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 แก้ไขเพิ่มเติมให้มีการกำหนดสิทธิของผู้เสียหายขึ้นมาให้ชัดเจน เนื่องจากไม่มีการกำหนดสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนขึ้นมาอย่างชัดเจนทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะรับรู้สิทธิของตนเองในชั้นสอบสวนซึ่งแตกต่างกับสิทธิของผู้ต้องหาที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 เพราะฉะนั้นจึงต้องกำหนดสิทธิของผู้เสียหายโดยบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8/1 โดยที่ในมาตรา 8 วรรคแรก นั้นกำหนดให้จำเลยมีสิทธิต่างๆเช่น ได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว ต่อเนื่อง เป็นธรรมและยังมีสิทธิตรวจพยานหลักฐานอีกด้วยแต่สิทธิของผู้เสียหายมีเพียงตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนในชั้นสอบสวนโดยทำได้ภายหลังจากพนักงานอัยการฟ้องต่อศาลแล้วเท่านั้น ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะรับรู้ความเป็นไปของคดีได้เลย จึงจำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องมีสิทธิในการเข้าร่วมกระบวนการในชั้นสอบสวนและตรวจสอบความคืบหน้าของคดีได้ จึงเสนอแนะให้เพิ่มความในมาตรา 8/1 ให้มีบทบัญญัติ ดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8/1 บัญญัติว่า นับแต่ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิ ดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิในการรับทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับคดีรวมถึงแจ้งเลขคดีให้ผู้เสียหายทราบ
- (2) สิทธิในตรวจสอบพยานหลักฐานในสำนวนคดีก่อนส่งพนักงานอัยการ
- (3) สิทธิในการตรวจสอบหรือคัดสำเนาคำให้การของตนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนในชั้นสอบสวน
- (4) สิทธิในการติดตามความคืบหน้าของคดีได้หรือได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนถึงความคืบหน้าของคดี

ทั้งนี้ สิทธิของผู้เสียหายในการติดตามความคืบหน้าของคดีจะต้องไม่กระทบถึงสำนวนคดี เพราะฉะนั้นจึงเป็นการนำเอาหลักปฎิญาขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Declaration of Basic Principle of Justice for Victims, 1985) มาปรับใช้กับหลักกฎหมาย

ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายของประเทศไทย ซึ่งในกฎหมายของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่น ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายของแต่ละประเทศอย่างชัดเจนและเพื่อเป็นหลักประกันในการเข้าถึงกฎหมายของผู้เสียหายเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิตามที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

แต่ถึงอย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 วรรคท้าย ที่กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิตาม วรรคหนึ่ง (6) นั้นมีบัญญัติไว้แล้วจึงสมควรที่จะยกเลิกไป เนื่องจากมาตรา 8/1 บัญญัติไว้เช่นกัน เพื่อให้กฎหมายในเรื่องของสิทธิของผู้เสียหายเป็นหมวดหมู่มากยิ่งขึ้น

5.2.2 ประเด็นปัญหาเรื่องผู้มีหน้าที่ในการแจ้งสิทธิในชั้นสอบสวนให้ผู้เสียหายทราบ

ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่กฎหมายกำหนดในชั้นสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกที่ผู้เสียหายมาร้องทุกข์ เมื่อกำหนดสิทธิของผู้เสียหายขึ้นมาแล้วจึงต้องมีมาตรการที่จะทำให้ผู้เสียหายรับทราบถึงสิทธินั้นเพื่อทำให้ผู้เสียหายรู้ว่าผู้เสียหายมีสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดในเรื่องต่างๆ ดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8/1 วรรคท้าย บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

“พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในทางคดีตามกฎหมายนี้ โดยเคร่งครัด

พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงการเยียวยาที่จะได้รับจากรัฐและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหาย”

โดยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบนั้นจะกำหนดไว้วรรคท้ายของมาตรา 8/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยใจความสำคัญนั้น ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งสิทธิในชั้นสอบสวนให้ผู้เสียหายทราบเกี่ยวกับการสอบสวนและการเยียวยาผู้เสียหาย ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดในการรับรองสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญซึ่งจะทำให้เกิดหน้าที่ผูกพันต่อรัฐในการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหาย

5.2.3 ประเด็นปัญหาเรื่องข้อกำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งความคืบหน้าของคดี

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการแจ้งความคืบหน้าของคดีก่อนส่งให้พนักงานอัยการ ประเด็นเกี่ยวกับการไม่กำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนแจ้งความคืบหน้าในการสรุปสำนวนคดี ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวนนอกจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่ชัดเจนแล้ว จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค ๒ ว่าด้วยการสอบสวน ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ในกรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์

ต่อพนักงานสอบสวนพร้อมพยานหลักฐานและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ในคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 มีการกำหนดเวลาในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนไว้อย่างชัดเจน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ บางกรณีพนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีหลายสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเช่น ถูกแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชาหรือถูกแทรกแซงจากคู่ความในคดีที่เป็นผู้มีอิทธิพล ซึ่งแทรกแซงได้ง่ายเพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติอย่างชัดเจนในเรื่องของระยะเวลาในการทำสำนวนคดีจึงมีการประวิงคดีให้นานออกไป ทำให้พยานหลักฐานสูญหายไปหรือทำให้ฝ่ายผู้เสียหายเสียเปรียบและเสียขวัญกำลังใจ

โดยในเรื่องของระยะเวลาในการในการสรุปสำนวนคดีเพื่อส่งให้พนักงานอัยการฟ้องต่อศาลนั้นในมาตรา 131 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดเพียงให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเท่านั้น จึงยังไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกในชั้นสอบสวน

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้เพิ่มข้อความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 วรรคสองขึ้นมา เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เข้ามาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนพร้อมพยานหลักฐาน ดังนี้

“เมื่อผู้เสียหายมาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์ไว้แล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งผลความคืบหน้าของคดีแก่ผู้เสียหายตามระยะเวลาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด”

การแก้ไขดังกล่าวเพื่อให้มีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนสำหรับคดีที่ผู้เสียหายมีพยานหลักฐานที่ชัดเจนและผู้ต้องหาที่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ทั้งนี้เป็นการป้องกันการประวิงคดี

ทั้งนี้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวนนี้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรม เพราะหากกระบวนการในชั้นสอบสวนไม่รัดกุมผู้เสียหายไม่ยอมรับ คดีที่ควรจะจบลงด้วยความสมานฉันท์ระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากสามารถนำคดีไปสู่ชั้นศาลได้เมื่อศาลมีคำพิพากษาคัดสินคดีแล้วคู่ความก็ไม่ยอมรับผลการตัดสินคดีทำให้ความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมลดลง ผู้วิจัยจึงเห็นข้อบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนที่เป็นปัญหาทางด้านกฎหมายที่สมควรจะได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว เพื่อแสดงถึงความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวน อีกทั้งยังเป็นการนำแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญามาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในประเทศไทยอีกด้วย